

SAĞLIKTA DEĞİŞEN PARADİGMA, KARŞITLIKTAN İŞBİRLİĞİNE MODERN TIP – GELENEKSEL TIP İLİŞKİSİ

M. Çağlar KURTDAŞ*

Öz

Her toplumda ve her dönemde toplumsal yapıyı oluşturan kurumlardan biri olan sağlık kurumu, geçmişten günümüze tüm toplumlarda sağlık ihtiyacının karşılanması için oluşturulmuş ilişki, usul, davranış biçimlerine karşılık gelir. Tıpkı diğer kurumlarda olduğu gibi sağlık kurumu ve sağlığa ilişkin bakış açısı, ilişki, usul, davranış, norm ve değerler toplumdan topluma ve dönemden döneme değişmektedir. Örneğin geleneksel toplumlarda kültürle iç içe geçmiş olan sağlık anlayışı, bilimsel bir bakış açısından ziyade daha çok tecrübi bilgilere dayanmaktaydı. Modern dönemde ise tecrübi ve dogmatik bilgiler yerini bilimsel bilgiye bırakmış, sağlık konusu tamamen bilimin hâkimiyeti altına girmiştir. Bu durum aynı zamanda modern tıp ile geleneksel tıbbın karşıtlığı daha doğrusu modern tıbbın geleneksel tıbbı dışlaması ve yok saymasına yol açmıştır. Ancak günümüzde uzun bir süredir, geleneksel tıp anlayışına bir dönüş yaşandığı görülmektedir. Geçmişte karşıtlık temeline dayanan modern tıp geleneksel tıp ilişkisinin bir işbirliği içine doğru evrildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, sağlığa bakış açısında ortaya çıkan bu paradigma değişimini toplumsal değişme bağlamında ele almak ve açıklamaktır. Konu ile ilgili yazılmış olan kaynakların derlenmesine dayalı çalışma kuramsal bir nitelik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Hastalık, Toplumsal Değişme, Modern Tıp, Geleneksel Tıp.

CHANGING PARADIGM IN HEALTH, MODERN MEDICINE- TRADITIONAL MEDICINE RELATIONSHIP FROM OPPOSITION TO COOPERATION

Abstract

The health institution, which is one of the institutions that constitute the social structure in every society and in every period, corresponds to the forms of relationships, procedures and behaviors established to meet the need for health in all societies from past to present. Just like other institutions, the perspective, relationship, procedure, behavior, norms and values regarding the health institution and health vary from society to society and from period to period. For example, in traditional societies, the understanding of health, which was intertwined with culture, was based more on experiential knowledge rather than a scientific perspective. In the modern era, on the other hand, empirical and dogmatic knowledge has been replaced by scientific knowledge and health has been completely dominated by science. This situation has also led to the opposition between modern medicine and traditional medicine, or rather to the exclusion and ignoring of traditional medicine by modern medicine. However, for a long time, there has been a return to traditional medicine. It is seen that the relationship between modern medicine and traditional medicine, which was based on opposition in the past, has evolved into a cooperation. The aim of this study is to discuss and explain this paradigm shift in the perspective on health in the context of social change. The study, based on the compilation of sources written on the subject, has a theoretical nature.

Keywords: Health, Disease, Social Change, Modern Medicine, Traditional Medicine.

1. GİRİŞ

Sosyolojik bakış açısı, sağlık/ hastalık olgusunun sosyal ve kültürel boyutlarına odaklanmaktadır. Her şeyden önce sağlık/ hastalık olgusu toplumsal yapının önemli bir parçasıdır ve kültür tarafından şekillendirilir. Bu nedenle her

toplumun sağlık/ hastalık algısı, bu kavramlara yüklediği anlam, tutum, inanç, değer ve tanımlamalar farklılık gösterir. Bu farklılıklar toplumdan topluma değiştiği gibi aynı toplumda zaman içinde de değişmektedir. Sağlık aynı zamanda sağlık ihtiyacının karşılanması için oluşturulan ilişki biçimleri, usul ve davranış örüntülerinin kalıplaşmış halidir. Yani sağlık geçmişten günümüze toplumsal yapıyı oluşturan kurumlardan biridir ve diğer kurumlarla (ekonomi, siyaset, aile, eğitim, din, hukuk vb.) karşılıklı etkileşim ve ilişki içindedir.

Sağlığın toplumsal yapıyı oluşturan bir kurum olması aynı zamanda toplumsal değişim sürecine maruz kaldığı ve zamanla değiştiği anlamına gelmektedir. Çünkü toplumsal yapı statik değil, dinamik bir bütündür. Yapının herhangi bir unsurunda meydana gelen değişim, diğer unsurları ve yapının kendisini de değiştirir. Örneğin geçmişten günümüze bakıldığında sağlık/hastalık algıları, anlamı, tanımı, tedavi yöntem ve biçimleri vb. değiştiği görülmektedir. Bunu sağlayan temel faktör ise toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimlerdir.

Geleneksel toplumlar olarak da adlandırılan tarım toplumlarında ve daha öncesinde avcılık ve toplayıcılık yapan göçebe topluluklarda sağlık, toplumun kültürü ile iç içe geçmiş durumdadır. Sağlık/hastalığa dair algı, tutum ve davranışlar daha çok toplumun değerleri ve inançları tarafından şekillendirilmektedir. Tecrübi bilginin değerli olduğu geleneksel toplumlarda tedavi yolları, yöntem ve teknikleri doğal olarak çoğunlukla tecrübe kaynaklıdır. Geleneksel toplumlardan sanayi toplumlarına ya da modern topluma geçiş toplumsal yapının pek kurumunu etkilediği gibi sağlık kurumunu da etkilemiş, sağlık/hastalığa dair algı, tutum ve davranışta önemli değişimler yaratmıştır. Her şeyden önce modern toplumu karakterize eden en önemli şey akla verilen önemdir. Bu durum modern toplumlarda bilimsel bilginin hâkimiyeti ile sonuçlanmıştır. Dolayısıyla modern toplumlarda sağlık/hastalık olgusu bilimsel bilgi etrafında ele alınmaya başlamıştır. Böylece modern tıp adı verilen yaklaşım

ortaya çıkmıştır. Modern tıba göre sağlık/hastalık tamamen bilimsel bilgiler ışında ele alınması gereken durumlardır. Bilimsel bilginin dışındaki herhangi bir bilgi ve bilgi kaynağı, sağlık ve hastalık durumunu tanımlamada ve tedavi etmede kullanılamaz. Bu durum modern dönemde, özellikle Batı toplumlarında geleneksel tıbbın ve yöntemlerinin sağlık/hastalık alanından dışlanmasına ve görmezden gelinmesine yol açmıştır. Uzun bir süre devam eden bu durum 21. yy'ın ikinci yarısından itibaren değişmeye başlamıştır. Bu dönemde sağlığa ve hastalığa dair modernist bakış açısına yönelik bazı itirazların ve eleştirilerin, sağlığa alanında birtakım değişmelere yol açtığı, geleneksel tıp anlayışının ve yöntemlerinin de kabul gördüğü bir paradigma değişimi yaşandığı görülmektedir.

Günümüzde modern tıbbın egemen olduğu gelişmiş toplumlarda, modern tıp ile geleneksel tıp* anlayışının ve yöntemlerinin artık bir arada kullanılmaya başlandığı sıklıkla görülmektedir. Örneğin dünyanın pek çok ülkesinde ve Türkiye'de geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına dair yasa ve yönetmelikler çıkmakta, geleneksel tıp yöntemlerini kullanan merkezler tedavi yapmaktadır. Dolayısıyla geçmişte modern tıp – geleneksel tıp karşıtlığı günümüzde bir işbirliğine dönüşmüş durumdadır. Karşıtlıktan işbirliğine dönüşen bu durumun altında yatan paradigma değişimini ve nedenlerini konu edinen bu çalışmanın amacı, sağlığa bakış açısında ortaya çıkan değişimi toplumsal değişme bağlamında ele almak ve sosyolojik bir bakış açısıyla açıklamaktır. Çalışma, konu ile ilgili yazılmış olan kaynakların derlenmesine ve bu kaynaklardan yola çıkarak bir değerlendirme yapılmasına dayalı kuramsal bir nitelik taşımaktadır.

* Alternatif ya da Tamamlayıcı Tıp olarak da adlandırılmaktadır.

2. GELENEKSEL TIP

Kendisine toplumu konu edinen sosyoloji, özellikle ortaya çıktığı ilk dönemde, tarihsel gelişimini dikkate alarak toplumu sınıflandırma çabası içinde olmuştur. A. Comte'un üç hal yasası; K. Marx'ın ilkel, köleci, feodal, kapitalist, sosyalist ve komünist toplum aşamaları; F. Tönnies'in cemaat (gemeinschaft) ve cemiyeti (gesellschaft) ve diğer sınıflandırmaların temelde söylemeye çalıştığı şey toplumların tarihsel süreçte değişip, dönüştüğü ve her toplum tipinin kendisinden öncekinden farklı bir yapıya sahip olduğudur. Toplumların geçirdiği aşamalar farklı isimlerle anılsa da dört toplum aşaması en çok kabul edilen ve kabul gören tipolojiyi oluşturur. Bunlar; avcı/toplayıcı göçebe toplumlar, tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumu'dur.

Sağlık kurumu açısından ele alındığında ise değişimin en genel anlamda modern öncesi ve modern sonrası toplumlarda belirgin olduğu görülmektedir. Modern öncesi yani avcı/toplayıcı ve tarım toplumunda var olan sağlık/hastalık algısı, yaklaşımı ve tedavi biçimleri ile modern toplumlarda ortaya çıkan sağlık/hastalık algısı, yaklaşımı ve tedavi biçimleri birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış durumdadır. Bu bağlamda modern öncesi toplumlardaki sağlık/hastalık anlayışı geleneksel tıp, modern toplumlardaki sağlık/hastalık anlayışı modern tıp olarak tanımlanır.

Sağlık sistemleri, çevresel ve kültürel bir bağlama sahip olup, hepsi sahip oldukları tarihin bir ürünüdür (Capra, 1992: 349). Geleneksel toplumlarda sağlık sistemleri toplumsal yapının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Avcı/toplayıcı ve tarım toplumları olan geleneksel toplumların en önemli özelliklerinin başında doğa ile kurdukları ilişkiler gelmektedir. Bu tip toplumlar modern toplumların aksine doğa ile yakın bir ilişki içindedir. Bu nedenle geleneksel tıbbın kaynağı, öncelikli olarak insanın doğa ile kurduğu yakın ilişki ve tecrübelerdir. Geleneksel tıp anlayışında tecrübi bilginin özel ve önemli bir yeri vardır. İnsanoğlunun doğa

ile kurmuş olduğu ilişkiler ve bu ilişkilerden elde ettiği sağlık ve hastalığa dair bilgilerin kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla oluşan kolektif bilgi, geleneksel tıp olarak adlandırılır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre geleneksel tıbbın uzun bir geçmişi vardır. Geleneksel tıp; sağlığın sürdürülmesi, her türlü hastalığın önlenmesi, teşhisi iyileştirilmesi veya tedavisinde kullanılan, farklı kültürlerle has kuram, inanç ve deneyimlere dayanan, açıklanabilir veya açıklanamayan bilgi, beceri ve uygulamaların toplamıdır (WHO, 2000; 1). Geleneksel tıp, Batı tıbbının ana akımı yani modern tıp dışındaki tıp biçimlerini anlatmak için kullanılır (Stanway, 1992: 19). Geleneksel tıp toplumdaki birçok kişinin fikir sahibi olduğu ve paylaştığı, kuşaktan kuşağa aktarılan deneyimler ve pratikler uygulamalar bütünüdür. Geleneksel tıp uygulamalarının hemen hepsi kolektif – tecrübe yoluyla elde edilir (Özsan, 2001: 77). Örneğin doğada bulunan bazı otların ve bitkilerin iyileştirici gücünün keşfedilmesi ve bunlardan ilaç yapımı geleneksel tıbbın önemli bir kaynağıdır.

Geleneksel tıp bilgileri, tecrübe yolu ile öğrenilmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmış diğer bilgi türleri gibi sosyalleşme sürecinde aileden başlayarak öğrenilir. Toplumun gündelik yaşamının, inancının, geleneklerinin ve değerlerinin dolayısıyla kültürünün önemli bir parçası olan tıbbi bilgiler ve tedavilerin merkezi ailedir. Geleneksel toplumlarda sosyal yapının en önemli kurumlarının başında aile gelmektedir. Geleneksel toplumların aile tipi olan geniş aile, toplumsal yaşamda pek çok fonksiyonu üstlendiği gibi sağlık bakım ve hizmetlerinden de sorumludur.

Geleneksel tıbbın tecrübi bilgi dışında diğer önemli kaynağı inanç sistemleridir. Geleneksel toplumlarda dinin toplumsal yapı üzerinde çok büyük bir etkisi vardır. Sosyal hayatı ve sosyo-kültürel yaşamı etkisi altına alan din, hayatı anlama ve anlamlandırma konusunda nerdeyse tek otorite olmuştur. Bu durum

sağlık/hastalık söz konusu olduğunda da değişmemektedir. Örneğin modern döneme kadar ve hatta günümüzde pek çok kültürde hastalığın kaynağı doğaüstü güçlere bağlanmıştır. Kötü güçlerin veya ruhların insanlara musallat olması halinde ortaya çıkan hastalık, büyücü ya da şaman olarak da adlandırılan şifacılar tarafından sihir ve büyü kullanılarak tedavi edilmeye çalışılmıştır. Şaman ya da büyücüler, doğaüstü güçlerle ya da ata ruhlarıyla bağlantı kurarak hastalığı tedavi etmeyi amaçlamışlardır. Dolayısıyla göçebe ya da tarım toplumlarında sağlık sistemi halk kültürünün doğal bir parçası olarak ortaya çıkmıştır (Türkdoğan, 1991: 45) ve sezgisel ve inancaşsal boyutlara sahiptir. Özellikle de salgın hastalıklar çoğu zaman Tanrı'nın bir gazabı olarak görülmüştür. Ceza ya da gazap olarak görülen hastalık ya tek bir kişiye ya da topluluğa verilmiştir (Cirhinlioğlu, 2014: 21-25). Hastalıktan kurtulmak için dua etmek ya da adaklar adamak en sık yapılan pratiklerin başında gelirdi. Özellikle bir hekimden sağlık hizmeti alma şansı bulunmayan halk arasında sağlık – hastalık durumu, fizyolojik bir durum olmanın ötesinde inancaşsal, davranışsal ve ahlaksal ölçütlere ya da doğaüstü güçlere bağlanmaktaydı. Bu yüzden hastalık tedavisinde toplumda önemli bir otoriteye sahip olan din adamlarından pek çok defa medet umulduğu görülmüştür.

Halkın sağlık/hastalık ihtiyacını gideren ve geleneksel tıp uygulamaları yapan kişiler “geleneksel iyileştirici” olarak tanımlanır. Geleneksel iyileştirici kavramı genellikle iki anlamda kullanılır. Birincisi; doğada bulunan maddeleri, özellikle otları, kullanarak ilaç yapan kişidir. İkincisi ise büyüsel ve dinsel unsurları kullanarak tedavi eden kişi anlamına gelir (Kızılçelik, 1996: 76). Geleneksel iyileştiriciler tıp eğitimi almış hekimlerden farklı bir zümredir. Bu zümrede tedavi pratikleri, inanç sistemleri ile ortaklaşmaktadır (Türkdoğan, 1991: 45). Geleneksel iyileştiriciler tıp eğitimi almış hekimlerden farklı olarak kurumsal bir eğitim sürecinden geçmezler. Sahip oldukları bilgi, kuşaktan kuşağa aktarılan

tecrübi bilgidir. Bu yüzden geleneksel iyileştiriciler arasında modern tıpta olduğu gibi kurumsal ve örgütlü bir yapıdan bahsedilmez.

Geleneksel tıbbın inanç boyutu ve pratikleri kültürler arasında farklılıklar gösterse ve zamanla değişse de günümüzde hâlâ varlığını sürdürmektedir. Örneğin koruyuculuğuna inanılan bir nesneyi üzerinde taşımak, eve asmak ya da yemek, mum yakmak, arınma ritüelleri ya da dua gibi dini pratikler (Spector, 2004: 79) hemen hemen her kültürde ortaklaşan ve günümüze kadar varlığını sürdüren pratiklerdir ve geleneksel tıbbın önemli unsurlarıdır.

3. MODERN TIP

Geleneksel tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş, toplumsal kurumlarda ve dolayısıyla toplumsal yapıda önemli değişimler yaratmıştır. Bu değişimlerden etkilenen kurumların başında sağlık gelmektedir. Sağlık konusunda ortaya çıkan en önemli değişim, kültürel, tecrübi ve inançsal boyutlara sahip olan geleneksel tıbbın öneminin azalması, modernleşme ile beraber bilimsel ve akılcı temelleri olan modern tıbbın sağlık/hastalık konusunda hâkim anlayış olarak ortaya çıkmasıdır.

“Modernlik”, 17.yy’da Avrupa’da başlayan ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerine işaret eder (Giddens, 1998: 11). Geleneksel dünyadan, yeni ve modern bir dünyaya zihinsel ve yapısal bir değişimi ifade eden modernleşme, geleneksel dünyanın sahip olduğu özelliklerden farklı, yeni bir toplumsal yapıya işaret eder. Modernliğin başlangıcı olarak genellikle Aydınlanma düşüncesi referans gösterilmektedir.

Aydınlanma insanlığının özgürleşmesi ve gelişmesi idealine sahiptir. Doğayı bilim aracılığıyla kontrol etme ve rasyonel düşünce tarzının gelişmesi ile efsanenin, dinin, boş inançların akıldışılığından kurtulmak anlamında

gelmektedir (Harvey, 2010: 25). 18.yy'da akıl, rasyonel bilgi ve bilime olan teslimiyetle başlayan Aydınlanma düşüncesi, kapitalist sanayileşme sürecinde meydana gelen modernleşme sürecinin asli ve bünyesel bir parçasıdır. Aydınlanma düşüncesi modernlik anlayışının tamamen merkezinde yer alır (Thomas ve Walsh, 2014: 500-501). Aydınlanma düşüncesi her şeyde akli egemen kılarak insanları kaderci yaklaşımdan kurtarmak istemiş ve bilimsel, kültürel, teknik ve endüstriyel devrimlere öncülük etmiştir (Kale, 2002: 30). Aydınlanmanın temelinde düşüncenin laikleşmesi ve rasyonelleşmesi yatmaktaydı. Aydınlanma düşüncesine göre toplumsal yaşamın temelleri yalnızca rasyonel temeller olmalıydı. Artık din toplumsal yaşamın temelinde yer alamazdı. Bu zihniyet değişiminin temelinde, insanlığın önündeki her türlü dogmatik kısıtlamaların ve engellemelerin reddedildiği, aklın ve bilimin yol göstericiliğinde daha iyi bir dünya yaratma ideali vardır.

Modernleşmenin yaratmış olduğu yapısal değişimden sağlık olgusu da nasibini almış, modern tıp ya da biyomedikal sağlık modeli modern toplumların gelişimi ile olgunlaşmıştır. Modern tıp, modern toplumların temel özelliklerinden biri olan aklın ve bilimin, dünyaya ilişkin geleneksel ve dinsel açıklamalara karşı kazandığı zaferin (Giddens, 2008: 301) bir sonucudur. Ancak bu zafer bir anda ve kolayca elde edilmemiş, yavaş yavaş gelişen ve elde edilen bir zafer olmuştur.

Modern tıp, modernleşme ile aniden ortaya çıkan bir anlayış değildir. Modern bilimin ve tıbbın kökleri antikçağa kadar uzanmaktadır. Antikçağda biyoloji ve tıp alanında düzenli araştırmalar yapılmaya başlanmış, sonraki süreçte pek çok hekim yetişmiştir. Ancak modern tıbbın önünün açılması bir entelektüel çalkantı yani Rönesans ile mümkün olmuştur. Eski öğretilerin yani hastalıkları sezgisel ve inançsal boyutta ele alma düşüncesinin bir kenara atılıp yeni hakikatleri keşfetme arzusu biyomedikal araştırmaların önünü açmıştır. Ancak geçmişin hastalıklara bakış açısı olan sezgiler ve inançlar uzun bir süre hâkimiyetini

korumaya devam etmiştir (Porter-Vigarello, 2008: 273-278). Hatta günümüzde modern tıbbın ulaşamadığı ya da etkin olamadığı dünyanın pek çok yerinde hastalıkların tedavisinde geleneksel yöntemler birincil tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Modern tıbbın hâkimiyetinin söz konusu olduğu yerlerde bile inançsal, deneyimsel ve sezgisel anlayışların varlığının devam ettiği görülmektedir.

Rönesans'a gelene kadar hastalık daha çok sezgisel ve inançsal boyutta ele alınmıştır ve hastalığın bir ceza ya da Tanrıya olan inancın sınanması gibi bir anlamı olmuştur. Ancak 17.yy'da hastalık, hasta – doktor ilişkisi bağlamında ele alınmaya başlanmış, hastada görülen semptomlar, hastanın anlattıkları ve muayene hastalığı teşhis ve tedavide ön plana çıkmıştır. Kartezyenci anlayışın gelişmesi aynı zamanda hastalık olgusuna, doktor ile hastanın bakışının değişmesine yol açmıştır. Hasta ile doktorun bakış açısı birbirinden ayrılmıştır. Doktor için hasta, bir parçası bozulan bir makine gibidir. Böylece modern dönemde hastalık, giderek hastanın sübjektif tecrübelerinden ayrılarak objektif ölçümlere indirgenmiştir (Çabuklu, 2004: 104-105).

Modern tıbbın gelişmesine, Batı Avrupa'da ortaya çıkan ekonomik, siyasi, sosyo - kültürel ve bilimsel gelişmeler kaynaklık etmiştir. Modern tıbbın sağlık – hastalık olgusuna yaklaşımı, aslında modernizmin olayları ve olguları açıklamada kullandığı rasyonel bakış açısıdır. Bu nedenle Batı'nın rasyonel bakış açısının bir sonucu olan modern tıp, insan bedeni bir makineymiş gibi ele alırken, geleneksel tıp olarak da adlandırılan ve Batı tıbbı dışında kalan sağlık sistemleri, sağlığı ve insan bedenini içinde yaşadığı doğal çevreden ayrı görmemekte ve tedavi süreçleri bu bağlamda şekillenmektedir. Dolayısıyla gerek geleneksel tıp, gerekse modern tıbbın hastalık ve sağlık konusuna bakış açısı kültür tarafından şekillendirilmektedir.

Modern tıp, hastalığı bilimsel bilgiler ve bulgular temelinde teşhis ve tedavi etmeyi amaçlar. Modern tıba göre hastalığın sebebi beden normal işleyişini bozan içten veya dıştan gelen etmenlerdir. Modern tıbbın ya da hekimin görevi bedenin normal işleyişini bozan etmeni bulmak ve onu ortadan kaldırıp bedenin tekrar normal duruma dönmesini sağlamaktır. Modern tıba göre hastalığın olmaması sağlıklı olmak demektir (Fişek, 1983: 1). Böylece modern tıp sağlıklı hastalık arasında bir hat çizer. Hastalığın olmadığı durum normal, hastalık var ise bu anormal bir durumdur. Modern tıbbın temeli normal ve anormal arasındaki ayırımdır. Bu ayırım ya da fark deneye dayalı olarak ölçülebilen, nicel terimlerle ifade edilebilen bir farktır (Bauman, 2001: 157). Modern tıp üç temel ilkeye dayanmaktadır (Giddens, 2008: 304-305). Birincisi, hastalık bedenin işleyişinde ortaya çıkan bir bozulmadır. Bedeni tedavi etmek hastalık nedenini diğer etkenlerden yalıtarak ele almakla mümkün olur. İkincisi, beden ve zihin birbirinden ayrı olarak tedavi edilebilir. Üçüncüsü, hastalık sadece eğitilmiş tıp uzmanları tarafından tedavi edilebilir. Bu süreçte şifacılar ya da bilimsel olmayan tedavi yöntemlerini kullananlara yer yoktur.

Modern tıbbın sağlık/hastalık alanında tek yetkili otorite ve bilgi kaynağı haline gelmesinde en önemli aşamalardan biri hastanelerin kurulmasıdır. Hastanelerin kurulması tıbbın kurumsallaşmasına neden olmuştur. Kurumsallaşan modern bilimsel tıp değerleri, teorileri, normları ve rollerin ile hiyerarşik bir düzen içinde farklı bir dünya oluşturmuştur. Modern tıbbın kurumsallaşması ile beraber sağlık/hastalık alanındaki belirli yetkileri ve sorumlulukları da üzerine almıştır. Bu bakımdan modern tıbbın sağlık/hastalık konusundaki ana bakış açıları şunlardır (Akşit, 1995: 19):

- 1- Bilime dayalı rasyonellik
- 2- Nicel verilere dayanan objektif ölçümler

- 3- Fizyolojik ve kimyasal veriler
- 4- Beden ve zihni farklı görme eğilimi
- 5- Hastalıkları önceleyen ve bir bütün olarak gören bakış açısı
- 6- Hastayı yaşadığı toplumdan ayrı “hasta birey” olarak görme eğilimi

Modern tıbbın hâkim tıp anlayışı olarak benimsenmesinde ve kabul edilmesinde siyasi gelişmelerin de önemli bir rolü vardır. Ulus devletlerin yükselişi aynı zamanda vatandaşlık kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece geleneksel toplumlarda çok da önemli olmayan bir konu, yani nüfus ve nüfusun kontrolü ulus devlet için önemli hale gelmiştir. Çünkü devletlerin ilerlemesi, gelişmesi, kalkınması ve zenginleşmesi için beşeri kaynak olan nüfusun denetimi ve kontrolü oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Bu durum geçmişte kamu hizmeti olarak görülmeyen, ailelerin sorumluluğu altında olan sağlığın artık kamu hizmeti olarak kabul edilmesine ve kurumsal ve örgütlü bir sağlık sistemi içinde ele alınmasına neden olmuştur.

4. SAĞLIKTA DEĞİŞEN PARADİGMA, HOLİSTİK TIP ANLAYIŞI

Batı Avrupa'nın geçirmiş olduğu modernleşme süreci geleneksel toplumların yapısında önemli değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Üstelik toplumsal yapıyı oluşturan kurumların hemen hemen hepsinde yaşanan dönüşümler sadece Batı toplumlarını değil, Batı dışı toplumları da etkilemiş, aklın, bilimin ve mantığın hâkim olduğu bir dünya görüşü ilerlemenin ve gelişmenin tek yolu olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte sağlık kurumu da önemli bir değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Her şeyden önce örgütlü ve kurumsal bir yapı içine yerleştirilen sağlık, geleneksel toplumlardaki tecrübe yoluyla elde edilmiş ve dogmatik bilgileri reddederek, sadece bilimin gösterdiği yolla elde edilen bilgi ve

uygulamaları kabul etmiştir. Bu durum geleneksel tıp ile modern tıp arasında bir karşıtlık yaratmıştır.

Modern tıbbın egemen olduğu dünyanın pek çok yerinde, modern tıp ile geleneksel tıp arasında bir çelişme ve çatışma vardır. Batı tıp anlayışının dışında kalan tedavi biçimlerini içeren geleneksel tıp, alışılmadık, kenar tıp veya daha aşağılayıcı bir ifade ile tıp eğitimi almamış kişilerce uygulandığı için “şarlatan” tıbbı olarak ifade edilir (Stanway, 1992: 13-19). Çünkü modern dünya aklın, bilimin ve mantığın hâkim olduğu bir dünyadır. Akla, mantığa ve bilime dayanmayan hiçbir argüman ve uygulama kabul edilemez. Bu durum tecrübi ve dogmatik bilginin egemen olduğu geleneksel tıbbın, uygulamalarının ve uygulayıcılarının sağlık alanından reddine ve dışlanmasına yol açmıştır.

Aydınlanmanın ve dolayısıyla modernleşmenin en büyük iddiası, akıl ve bilim yoluyla toplumların ilerleyeceği, gelişeceği ve var olan bütün sorunların akıl ve bilim yolu ile çözülebileceğidir. Oysa yaşanan süreç göstermiştir ki modernleşme bu iddiasını gerçekleştirmek şöyle dursun pek çok yeni problem yaratmıştır. Sağlık/hastalık söz konusu olduğunda da modern tıp çok önemli ilerlemeler kaydetmesine rağmen bazı konularda önemli eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu nedenle geleneksel tıp ve uygulamalarının son dönemde popüler olduğu görülmektedir.

20. yy'ın sonlarından günümüze geleneksel ya da tamamlayıcı tıp, ilginin arttığı sosyal bir fenomen olmuştur. Bunun temelinde yatan sebepler; sağlığın bireyselleşmesi ve bireylerin kendi sağlığı için daha fazla sorumluluk alması, sağlık ve tedavi alanında holistik bir bakış açısının tercih edilmesi, daha otoriter ve yapay tedavi yöntemleri yerine hoşgörülü ve doğal yöntemlerin tercih edilmesi ve Batı tıbbına karşı artan memnuniyetsizliklerdir (Nicolai, 2014: 45). Özellikle modern toplumlarda geleneksel tıp metotlarının tercih edilmesinde modern tıba yönelik eleştiriler ve hoşnutsuzluklar ön plana çıkmaktadır.

Öncelikle modern tıbbın stres ya da kaygı gibi rahatsızlıklardan kaynaklanan kronik ağrı ve sızıları dindirmede başarısız olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında modern sağlık sisteminin zorlayıcı işleyiş biçimi, modern tıbbın tedavi yöntemleri olan ilaç tedavisi ve bedene yönelik müdahalelerin yarattığı olumsuz etkiler, hekim ve hasta arasında var olan dengesiz güç ilişkisi, bireyin hastalığına ve tedaviye yabancılaşması ve modern tıbbın beden ve zihin ayırma dayalı tedavi yönteminde inançsal ve düşünsel alanları yok sayması bireyleri geleneksel tıba yönlendirmektedir (Giddens, 2008: 300). Bunların yanında modern tıbbın teknolojiye olan bağımlılığı, bir sektör haline gelmesi ve bedeni tamir edilmesi gereken bir makine gibi görüp, sağlıkta sosyal ve psikolojik süreçleri göz ardı etmesi bireyleri geleneksel tıba yönlendiren diğer etmenlerdir.

Modern tıp geleneksel tıp pratiklerini genellikle dikkate almamaktadır. Oysa modern tıbbın yaklaşık 300 yıllık bir ömrü varken, geleneksel tıp binlerce yıldır varlığını sürdürmektedir (Stanway, 1992: 19). Üstelik modern toplumlarda modern tıp ile geleneksel tıp genellikle bir arada bulunmaktadır. Çoğunlukla birbirlerine rakip olsalar da de bazen de işbirliği içine girerler (Baer, 2010; 373). Bu işbirliğini son dönemde arttığı ve önemli ilerlemelerin kaydedildiği görülmektedir. Mesela modern tıp geleneksel tıbbın bazı pratiklerine karşı olsa da bazı uygulamalarına da olumlu bakmaktadır (Spector, 2004: 86). Sağlık hizmetlerinde genellikle hafife alınan geleneksel tıp uygulamaları artık sağlık sistemi içinde kendisine yer edinmeye başlamıştır. WHO Geleneksel Tıp Stratejisi 2014-2023 raporunda geleneksel tıbbın sağlık sistemine potansiyel katkısının devreye sokulması ve geleneksel tıp ürünleri, uygulayıcıları ve uygulamalarının uygun olduğu durumlarda sağlık sistemine entegre edilip teşvik edilmesi konusunda (Maruyama, 2014: 39) fikir birliğine varılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre dünya genelinde en yoksul ülkelerde yaşayanların %80'i şifalı bitkilerle tedaviden, inanç şifacısına kadar alternatif tıp türlerini kullanmaktadır (Schaefer,2013: 430). Ancak günümüzde özellikle Batı toplumlarında da geleneksel tıbbın olan ihtiyacın çok arttığı görülmektedir (Stanway, 1992: 13). Pek çok Batı ülkesinde geleneksel sağlık hizmetleri sıklıkla modern tıp uygulamalarına tercih edilmektedir. Örneğin Amerika'da her üç yetişkinden birinin geleneksel tıp tekniklerine başvurduğu belirtilmektedir. Akupunktur, masaj, meditasyon, yoga, homeopatik tedaviler, şifalı bitkiler vb. uygulamalar sıklıkla kullanılmaktadır (Schaefer,2013: 430). Britanya'da da durum farklı değildir. Her dört Britanyalıdan birinin bir alternatif tıp hekimine başvurduğu tahmin edilmektedir. Alternatif tedavi yöntemlerini en çok genç ya da orta yaşlı, orta sınıf kadınlar tercih etmektedir (Giddens, 2008: 300). Yapılan araştırmalar göstermemiş ki geleneksel tıp uygulamaları dünya genelinde giderek artan bir şekilde sıklıkla kullanılmaktadır (Harlak, 2016: 183-184).

Sağlık ve hastalığın tanımı, teşhisi ve tedavisi için iki model vardır (Nicolai, 2014: 45):

Modern Tıp	Geleneksel Tıp
Parçalara odaklanır	Sisteme odaklanır
Sağlıklı olmak hasta olmama durumudur	Hastalıklara yol açan biyolojik, psikolojik ve çevresel faktörlerle baş edebilme durumudur
Hastalık bölgesel olarak zarar verir	Hastalık yaşam sürecine zarar verir, bireyi bütün olarak etkiler
Hastalıkla mücadele edilir	Hastanın direncinin artırılması gerekir
Semptomlarla mücadele edilir	Sağlık ve iyilik halinin oluşturulup sürdürülmesi amaçlanır
Standart tedaviler (protokoller) uygulanır	Bireye özgü tedavi uygulanır

20. yy'ın sonlarında bu iki modelin yani modern tıp ile geleneksel tıp anlayışının birleştiği görülmektedir. Holistik tıp olarak da adlandırılabilen bu anlayış, önleyici tıp yaklaşımına sahiptir ve bireyin fiziksel ve sosyal çevresini göz önünde bulundurur. Hastalıktan ziyade sağlıklı olmaya odaklanan bu yaklaşım, bireylerin çevrelerinin ve yaşam stillerinin sağlık/hastalığa olan etkilerine vurgu yapar. Bireysel sorumluluğu özendirilen holistik yaklaşım aynı zamanda tıbbi bakımı sağlık kurumlarında değil de hastanın rahat edebileceği ev gibi ortamlara taşımayı tercih eder (Macionis, 2013: 553). Böylece hem modern tıp yöntemlerini hem de geleneksel yöntemleri birleştirir.

Avrupa'da ve Dünya'nın çeşitli ülkelerinde TAT (tamamlayıcı ve alternatif tıp) uygulamalarına ilişkin yasal düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin Avrupa'da 39 ülkeden 17'sinde genel bir TAT düzenlemesi vardır. Avrupa Birliği dışında kalan ABD, Kanada, Rusya, Küba, BAE gibi pek çok ülkede TAT uygulamaları yasalarla düzenlenmiştir (Quintero, 2014: 137-147). Türkiye'de de 27 Ekim 2017'de Sağlık Bakanlığınca hazırlanan Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını tanımlamakta ve kimlerin hangi koşulda bu uygulamaları yapacağını açıklamaktadır (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm>). Böylece geleneksel tıp ve uygulamalarının, sağlıklı bir yaşam ve hastalıkların tedavisinde modern tıp ile işbirliği içinde hareket edebilmesinin yasal koşulları belirlenmiştir.

Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de geleneksel tıp uygulamalarına ilişkin düzenlemeler dikkati çekmektedir. Örneğin Sağlık Bakanlığı'na bağlı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde "Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı", geleneksel ve tamamlayıcı tıp eğitimleri yoluyla hekimlere eğitimler vermekte, hastanelerin bünyesinde eğitim merkezleri kurulup burada sağlık hizmeti verilmektedir.

Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı bünyesinde; akupunktur, fitoterapi, ozon uygulaması, homeopati, kupa uygulaması, sülük uygulaması, mezoterapi, apiterapi, hipnoz uygulaması, proloterapi, osteopati, lavra uygulaması, müzikterapi, refleksoloji alanlarında hekimlere sertifikalı eğitim verilmektedir. Ayrıca ülkenin pek çok tıp fakültesi hastanesi, şehir hastanesi ve eğitim ve araştırma hastanelerinde GETAT uygulama merkezleri sağlık hizmeti sunmaktadır (https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/?_Dil=1). GETAT merkezlerinde sunulan sağlık hizmetleri ise daha çok modern tıbbı destek niteliğinde görülmekte ve tanımlanmaktadır.

5. SONUÇ

Sağlık, insanoğlunun dünyada var oluşu ile başlayan bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyacı karşılamak için oluşturulmuş ve kalıplaşmış davranış, ilişki, yol, yöntem, kural, değerleri ile toplumsal yapıyı oluşturan kurumlardan biridir. En temel sosyolojik gerçeklik olan toplumsal değişme, tüm kurumları etkilediği gibi sağlık kurumunu da etkilemektedir. Toplumsal yapıda ortaya çıkan değişmeler sağlık/hastalığın anlamı, algısı, hastalıkların tedavisi, tedavi biçimleri vb. değiştirmektedir. Bu konuda ortaya çıkan en bariz örnek geleneksel tarım toplumlarından modern topluma geçiş ile modern tıp anlayışının hâkim anlayış olarak ortaya çıkması ve geleneksel tıp yaklaşımını reddetmesidir. Ancak günümüzde modern tıp ile geleneksel tıp arasında var olan karşıtlığın yerini bir işbirliğine bıraktığı ve sağlık alanında bir paradigma değişimi yaşandığı söylenebilir.

Sağlık alanında yaşanan değişimin en önemli sebebi, modern tıbbın ve yöntemlerinin artık bazı ihtiyaçlara cevap verememesi ve bakış açısını değiştirmek zorunda kalması gerçeğidir. Modernleşme her ne kadar var olan bütün sorunlara akli ve bilim yolu ile çözüm bulacağı ve daha iyi bir toplum ve gelecek inşa edeceğini iddia etse de bu iddia gerçekleşmekten uzak bir ideal

olarak kalmıştır. Modern tıp sağlık/hastalık alanında önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da pek çok hastalığa ve soruna çözüm bulamamış, üstelik bakış açısından ve uygulamalarından kaynaklı yeni problemler yaratmıştır. Bu durum sağlık alanında paradigma değişimini zorunlu kılmaktadır.

Modern tıbbın gelişmesinde Batı Avrupa’da 16.yy’da başlayan ekonomik, siyasi, sosyo – kültürel ve bilimsel gelişmeler etkili olmuştur. Modern tıbbın sağlık – hastalık olgusuna bakış açısı modern dönemin olayları ve olguları açıklamakta kullandığı rasyonel ve bilimsel bakış açısıdır. Ancak modern tıbbın bilimsel ve rasyonel bir bakış açısı ile bedeni bir makine gibi gören ve Batı tıbbı dışında kalan her türlü anlayışı reddeden ve görmezden gelen yaklaşımının günümüzde değiştiği görülmektedir. Özellikle modernizme olan inancın sarsılması ile sağlık konusunda sosyo – kültürel etkenlerin daha fazla dikkate alınmasına yol açmıştır. Örneğin geleneksel tıp uygulamalarına olan ilginin son dönemlerde arttığı görülmektedir. Bu bakımdan modern tıp her ne kadar sağlık konusunda tek otorite konumunda olsa da uzun bir süre görmezden geldiği ve reddettiği geleneksel uygulamaları da kendi bünyesi içinde uygulamaya başlamıştır.

Günümüzde modern tıp bir zamanlar dışladığı hatta aşağıladığı geleneksel tıp yöntemlerinin bazılarını kabul etmekte ve kendi bünyesi içinde uygulanmaktadır. Bu uygulamalar modern tıp tarafında daha çok tamamlayıcı tıp olarak görülmekte ve öyle adlandırılmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde Tamamlayıcı Tıp (TAT) uygulamalarına yönelik yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Türkiye’de de Sağlık Bakanlığı’na bağlı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde “Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı”, geleneksel ve tamamlayıcı tıp eğitimleri yoluyla hekimlere eğitimler vermekte, hastanelerin bünyesinde eğitim merkezleri kurulup burada sağlık hizmeti verilmektedir. Bu sertifikalı eğitim programları ve uygulama merkezleri tamamen sağlık bakanlığı bünyesinde

olduğu için tıbbi eğitim almamış geleneksel iyileştiriciler bu sistemin dışına itilmiştir. Bu bağlamda modern tıp geleneksel tıbbın bazı uygulamalarını bünyesine dâhil ederek geleneksel tıbbi “tamamlayıcı tıp” olarak görme eğilimindedir. Ancak bu durum geleneksel tıbbın ve uygulamalarının modern tıp sistemi dışında varlığını sürdürdüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Çünkü dünyanın pek çok bölgesinde modern tıp hizmetine ulaşamayanlar için geleneksel tıp hâlâ sağlık/hastalık uygulamalarında birincil derecede başvuru kaynağıdır.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Akşit, B. T. (1995). Toplum, Kültür ve Sağlık. *Halk Sağlığı içinde*. Ed: Münevver Bertan ve Çağatay Güler. Ankara: Güneş Kitapevi.

Baer, H., A. (2010). Complementary and Alternative Medicine: Processes of Legitimation, Professionalization and Cooption. *Medical Sociology*. Ed. William C. Cockerman., Wiley-Blackwell.

Bauman, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat Postmodern Ahlâk Denemeleri*. İsmail Türkmen(Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Capra, F. (1992). *Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası*. M. Armağan (Çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Cirhinlioğlu, Z. (2014). *Sağlık Sosyolojisi*. İstanbul: Nobel.
- Çabuklu, Y. (2004). *Toplumsalın Sınırında Beden*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Fişek, N. H (1983). *Halk Sağlığına Giriş*. Ankara: Hacettepe Ün. - Dünya Sağlık Örgütü Hizmet Araştırma ve Araştırmacı Yetiştirme Merkezi Yayını.
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin Sonuçları*. Ersin Kuşdil (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Harlak, H. (2016). Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp. *Sağlık Sosyolojisinde Güncel Tartışmalar* içinde. Ed. Nurşen Adak. Ankara: Nobel.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu Kültürel Değişimin Kökenleri*. Sungur Savran (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kale, N. (2002). "Modernizmden Postmodern Söylemlere Doğru". *Doğu Batı Düşünce Dergisi*. Yıl: 5. Sayı: 19.
- Kızılcılık, S. (1996). "Geleneksel İyileştiriciler Üzerine Bir Araştırma". *Birikim Dergisi*. (83): 76-83.
- Macionis, J. J. (2013). *Sosyoloji*. Vildan Akan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Maruyama, Y. (2014). "WHO Traditional Medicine Strategy: 2014-2023". Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamalarına Uluslararası Bakış Konferansı. 7-8 Mart. İstanbul.
- Nicolai, T. (2014). "Avrupa'da TAT (Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp)". Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamalarına Uluslararası Bakış Konferansı. 7-8 Mart. İstanbul.
- Özsan, G. (2001). "Geleneksel ve Modern Tıp Üzerine". *Toplumbilim*. (13): 77-80.
- Porter, R. ve Vigarello, G. (2008). *Beden, Sağlık ve Hastalıklar*. Saadet Özen (Çev.). *Bedenin Tarihi 1 Rönesans'tan Aydınlanma'ya* içinde

(Hazırlayanlar: Alain Corbin, Jean- Jacques Courtine, Georges Vigarello).
İstanbul: YKY.

Quintero, R. (2014). "Tamamlayıcı ve Alternatif Tıbbın ve Ozon Terapisinin
Uluslararası Karşılaştırmalı Yasal Durumu". Geleneksel Tamamlayıcı ve
Alternatif Tıp Uygulamalarına Uluslararası Bakış Konferansı. 7-8 Mart.
İstanbul.

Schaefer, R. T. (2013). *Sosyoloji*. Simten Çoşar (Çev. Ed.). Ankara: Palme.

Spector, E. R. (2004). *Cultural Diversity in Health and Illness*. Sixth Edition. New
Jersey: Pearson Prentice Hall.

Stanway, A. (1992). *Alternatif Tıp El Kitabı*. A. Aker – A. Kurt – A. Okçu (Çev.).
İstanbul: İnsan Yayınları.

Thomas, H. ve Walsh, D. F. (2014). Modernlik/Postmodernlik. Mehmet Süheyl
Ünal (Çev.). *Temel Sosyolojik Dikotomiler* içinde. Ed. Chris Jenks.
Ankara: Atıf Yayınları.

Türkdoğan, O. (1991). *Kültür ve Sağlık – Hastalık Sistemi*. İstanbul: MEB.

WHO (2000). *General Guidelines for Methodologies on Research and Evaluation
of Traditional Medicine*. World Health Organization, Geneva.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141027-3.htm>

https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/?_Dil=1

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The sociological perspective focuses on the social and cultural dimensions of health/illness. First of all, the phenomenon of health/illness is an important part of the social structure and is shaped by culture. For this reason, each society's perception of health/illness, the meaning, attitudes, beliefs, values and definitions attributed to these concepts differ. These differences not only vary from society to society, but also change over time within the same society. Health is also the stereotyped form of relationships, procedures and behavioral patterns created to meet the need for health. In other words, health is one of

the institutions that make up the social structure from past to present and is in mutual interaction and relationship with other institutions (economy, politics, family, education, religion, law, etc.).

The fact that health is an institution that constitutes the social structure also means that it is exposed to the process of social change and changes over time. Because the social structure is not static, but a dynamic whole. A change in any element of the structure changes other elements and the structure itself. For example, when we look from the past to the present, it is seen that perceptions of health/illness, its meaning, definition, treatment methods and forms, etc. have changed. The main factor that enables this is the changes in the social structure.

In agricultural societies, also known as traditional societies, and in nomadic societies that previously practiced hunting and gathering, health is intertwined with the culture of the society. Perceptions, attitudes and behaviors regarding health/illness are mostly shaped by the values and beliefs of the society. In traditional societies where experiential knowledge is valued, treatment methods, methods and techniques are naturally mostly based on experience. The transition from traditional societies to industrial societies or modern society has affected the health institution as it has affected many institutions of the social structure, and has created significant changes in perceptions, attitudes and behaviors regarding health/illness. First of all, the most important thing that characterizes modern society is the importance given to reason. This has resulted in the dominance of scientific knowledge in modern societies. Therefore, in modern societies, the phenomenon of health/disease started to be handled around scientific knowledge. Thus, the approach called modern medicine emerged. According to modern medicine, health/illness are conditions that should be handled entirely in the light of scientific knowledge. Any information and source of information other than scientific knowledge cannot be used to define and treat health and illness. This situation has led to the exclusion and ignoring of traditional medicine and its methods from the field of health/illness in the modern period, especially in Western societies. This situation, which continued for a long time, started to change in the second half of the 21st century. In this period, some objections and criticisms against the modernist perspective on health and disease led to some changes in the field of health, and a paradigm shift occurred in which traditional medical understanding and methods were also accepted.

Method

The opposition between modern medicine and traditional medicine in the past has now turned into a collaboration. The aim of this study, which deals with the

paradigm shift underlying this change from opposition to cooperation and its causes, is to address the change in the perspective on health in the context of social change and to explain it from a sociological perspective. The study has a theoretical character based on the compilation of the sources written on the subject and an evaluation based on these sources.

Findings (Results)

Health is a need that started with the existence of human beings in the world and it is one of the institutions that constitute the social structure with its behaviors, relationships, ways, methods, rules and values that have been created and stereotyped to meet this need. Social change, which is the most basic sociological reality, affects the health institution as it affects all institutions. Changes in the social structure change the meaning and perception of health/illness, treatment of diseases, treatment methods, etc. The most obvious example in this regard is the emergence of modern medicine as the dominant understanding with the transition from traditional agricultural societies to modern society and the rejection of the traditional medical approach. However, today, it can be said that the opposition between modern medicine and traditional medicine has been replaced by cooperation and that there has been a paradigm shift in the field of health.

Conclusion and Discussion

Today, modern medicine accepts and incorporates some of the traditional medical methods that it once excluded and even denigrated. These practices are seen and referred to as complementary medicine by modern medicine. In many parts of the world, legal arrangements are made for Complementary Medicine (CAM) practices. In Turkey, the "Department of Traditional, Complementary and Functional Medicine Practices" within the General Directorate of Health Services under the Ministry of Health provides training to physicians through traditional and complementary medicine trainings, and training centers are established within hospitals and health services are provided here. Since these certified training programs and application centers are entirely within the Ministry of Health, traditional healers without medical training have been pushed out of this system. In this context, modern medicine tends to see traditional medicine as "complementary medicine" by incorporating some practices of traditional medicine. However, this does not change the fact that traditional medicine and its practices continue to exist outside the modern medical system. Because in many parts of the world, traditional medicine is still the primary source of reference in health/illness practices for those who cannot access modern medicine.